

ליקוטי אבות

על פרקי אבות (ג)

מלוקט כלשונו מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

עֲקֵבִיא בֶּן מְהֻלָּאֵל אָמַר, הִסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִין אַתָּה
בָּא לְיַדֵּי עֲבָרָה. דַּע מֵאִין בָּאתָ, וְלֹאֲן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה
עֲתִיד לְתַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן. מֵאִין בָּאתָ, מִטְּפָה סְרוּחָה, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה
עֲתִיד לְתַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא. [משנה א]

'מאין באת' זה הוא עצה לאדם לאזור חיל להתגבר על יצרו לסור מרע,
ולהישמר שלא לעבור על לא תעשה. כי מחמת שזוכר שבשורשו בא רק
מטפה סרוחה, לא יתפתה לעבור על רצון השי"ת.

'ולאן אתה הולך' זה הוא עצה לזרוז עצמו לקיים 'עשה טוב' בקום ועשה, כי
אף שהאדם הוא סר מרע, מכל מקום עוד אינו ניכר עליו רוממות השם יתברך
עד שיקיים מצוות עשה בקום ועשה, כי לתכלית זה נברא. וזה הוא מחמת
שנותן אל ליבו לזכור שישוב למקור מחצבו, ובמה יקדם פני השי"ת אם לא
ישלים התכלית הנדרש ממנו בעת בריאתו.

'ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון' זה הוא כולל אלו השניים, כי באלו
השניים יכול להיות נזהר רק לפנים ולא מעומק ליבו, [רק] להישמר מכל
אביזריהו דידיה, וכן לעבוד את השם יתברך בכל לב ונפש. לכן אומר 'ולפני
מי אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא',
שיהיה נזהר מעומק ליבו.

[מי השלוח, מסכת אבות, חלק שני]

דַע מַאיִן בָּאתָ, מְטַפָּה סְרוּחָה

זה הוא עצה להינצל מגאות, כי מוטבע בכל אדם טבע הגאות לומר שהוא הגדול בכל העולם, כי המעלות הנמצאים בו יגדלו אצלו מאוד ואל חסרונו לא יביט.

והנה בגאות יש שני מינים, אחד מתגאה מפני שנדמה לו שהוא נולד מאדם גדול והוא זך ונקי, ואחד מתגאה מפני שמשיג הרבה חכמה ודעת. ואלו השניים מונעים את האדם מלעבוד את השי"ת. ונגד אלו השניים אמר הסתכל 'מַאיִן בָּאתָ, מְטַפָּה סְרוּחָה'. 'מְטַפָּה' הוא נגד המתגאה מפני שנולד במעלות, ואם יזכור שבא מטפה והטפה היא קטנה, ואיך יוכל להתפאר שנולד אדם גדול במעלות. ונגד המתגאה בהשגת החכמה אמר 'סְרוּחָה' שהיא היפך החכמה כמו שכתוב [ירמיה מט] 'נסרחה חכמתם'.

ובאלו השני מיני גאות הגדיל הטעות בשני אנשים בעולם. בלעם בעכו"ם, ואותו האיש בישראל. בלעם אמר שהוא נקי בתולדה [היינו כשנולד היה בנקיות], לכן היה עונשו בשכבת זרע רותחת [גיטין נז]. ו'אותו האיש' בישראל אמר שמשיג החכמה [היינו שמכוח זה היה מלעיג על דברי חכמים], לכן היה עונשו בצואה רותחת [גיטין, שם; היינו, שהייתה זו בבחינת 'חכמה סרוחה'].

[מי השלוח, מסכת אבות, חלק שני]

"קח את-הלוים.. וכה-תעשה להם לטהרם, הוזה עליהם מי חטאת, והעבירו תער על-פל-בשרם, וכבסו בגדיהם והטהרו" [במדבר ח, ו-ז]

השלשה דברים האלה [הנעשים בקידוש הלוויים], הם נגד שלשה דברים שהזהירו חז"ל במסכת אבות 'הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון'.

'מַאיִן בָּאתָ' הוא כנגד 'והעבירו תער', כי 'שערות' מורה על כעס והוא נגד 'מַאיִן בָּאתָ', כי האדם כשיבין מאין בא לא יוכל לכעוס אף על בריה קטנה, כי יבין ערכו.

'והזה עליהם מי חטאת' הוא נגד 'לאן אתה הולך', שיהיה לאדם יישוב הדעת בכל דבר שיעשה באם יהיה מהמעשה הזה קיום וחיים נצחיים אף כשייעדר הגוף, וזהו מורה הזאות מי חטאת, שכבר נשרף ונעשה אפר.

‘וכבסו בגדיהם והיטהרו’ הוא נגד ‘לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון’, היינו שהאדם יברר ויצרף מעשיו תמיד שיהיו מזוככים כמו שאמר [קהלת] ‘בכל עת יהיו בגדיך לבנים’.

[מי השלוח, פרשת בהעלותך]

*

רְבִי חֲנִינָא סֵגַן הַכְּהֻנִים אֹמֵר, הָיִי מְתַפְּלֵל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת,
שְׂאֵלְמָלְא מוֹרְאָה, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלֵעוּ [משנה ב]

..בי היהודי הישר הולך לא יישא דעו למרחוק, נאמן הוא לאלוהיו ולמלכו, אוחו מעשה אבותיו בידו ושומע לדברי חז"ל (אבות פ"ג מ"ב) 'הוי מתפלל בשלומה של מלכות'. לא כן המתרחקים משורש מחצבתם, ויארחו לחברה עם פועלי אוון להתגדר במעשיהם זר מעשיהם...

[ספר הקדוש 'אורחות חיים' בהקדמת מרן זללה"ה]

הָיִי מְתַפְּלֵל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שְׂאֵלְמָלְא מוֹרְאָה, אִישׁ אֶת
רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלֵעוּ

עניין 'מלוכה' בזה העולם, הוא רק מסיבת התחלקות הדעות, שכל אחד נוטה לנגיעתו. כי בזה העולם, הוא עיקר עניין מלכות כאשר הברואים המה נפרדים וכדאיתא [אבות פ"ג מ"ב] 'הוי מתפלל בשלומה של מלכות כי אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו' [וגו'], צריכים למלך שיהיו כולם סרים למשמעתו, כדי שיהיה אחד מאחד את כל הדעות.

אבל אם היו במציאות שיהיו עומדים כל העם בקו המשקל השווה שלא יהיה נוגע שום אדם לעצמו יותר מזולתו, אזי לא היו צריכים למלך.

אבל המלוכה של השם יתברך יתכן גם בעת שכל העולם עומדים בקו היושר ובמשקל השווה לבלתי ימשוך כל אחד רק לעצמו, ובכל זאת צריכים למידת מלכותו יתברך. וזהו 'וַיְהִי בִּישְׂרוֹן – מֶלֶךְ' כלומר אף כשעומדים בקו היושר, צריכים למלכותו יתברך.

[‘סוד ישרים’ לשמחת תורה, עניין מג]

4 אַבְל שְׁנַיִם שְׂוֹשְׁבֵינַן וַיֵּשׁ בִּינֵיהֶם דְּבָרֵי תוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָהּ
בִּינֵיהֶם, שְׁנַאָמַר [מלאכי ג] אַז נְדַבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וַיִּקְשַׁב
ה' וַיִּשְׁמַע, וַיִּכְתַּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ [משנה ג]

'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו' היינו כאשר נדברים אחד לאחד למצוא החיסרון, ומבקשים עד שמוצאים השלמה לחסרונם על ידי עצה מדברי תורה, 'ויקשב ה' וישמע' היינו כי זה הוא ריח ניחוח להשי"ת, 'ויכתב בספר זיכרון לפניו' היינו שבעבורם מזכה השי"ת לכל ישראל ומשפיע חידושים, ועצתם שחידשו משפיע השי"ת בלב כל ישראל הנקראים 'ספר הזיכרון' של השי"ת.

[מי השלוח, סוף מסכת ברכות]

'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו', 'ספר זיכרון' של הקב"ה הוא כשחוקק הדבר בתוך ליבות ישראל. וזה מחמת שנמצא באדם טובת עין, שישפיע גם לרעהו מהטוב אשר זכה מהשם יתברך.

וזהו 'אז נדברו יראי ה' ויקשב ה' וישמע' היינו לפנות למלא רצונו במלוא עומסו של הקב"ה לחקוק זאת בתוך ליבות ישראל, כמו שכתוב [ירמיה לא] 'נתתי את-תורתִי בְּקֶרְבָּם וְעַל-לִבָּם אֶכְתָּבֶנָּה'. וזהו 'ויכתב בספר זכרון לפניו'.

[מי השלוח, פרשת ויקרא]

'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זיכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו' [מלאכי ג]. 'אז נדברו' היינו, שיכוונו שניהם לדעה אחת וכוונה אחת לשם שמים. וזה רומז שקרבן עולה נקרבה בשותפות, שנאמר [אדם כי יקריב..] תקריבו קרבנכם'. 'ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו' היינו, כשרואה השי"ת שכוונתם לאמת, אז יקבע אלו הד"ת בלב כל ישראל. וזה 'קרבנכם' בציבור, שיתפשט בלב כל ישראל אף מבלי דעת.

[בית יעקב, ויקרא, אות כד]

'ויכתב ספר זיכרון לפניו' היינו שכתוב לפניו זאת, ומאחר שהקב"ה כותב דבר גזירה, מורה שהוא נעשה ונחתם ולא ישתנה עוד בשום אופן. כדאיתא בזוה"ק (בהעלתך דף קמט:) מאחר שהדבר כתובה, שהוא כבר ניתן באחמתא בין אחמתא דמלכא [=הפתק נתון בין גנזי המלך]. [בית יעקב, פרשת בשלח, אות קמט]